

MAJ 2003

Aktstycket

Medlemsblad från ArkivCentrum Örebro län

Tröskverk från Thermæniusverken i Hallsberg.

Verksamhetsberättelse 2002 för Örebro läns företagsarkiv

Styrelsen avger härmed verksamhetsberättelse för föreningens artonde verksamhetsår. Styrelsen har haft fem sammanträden. Årsmötet hölls den 17 maj på Nerikes Allehandas Mediecenter. Efter årsmötet höll chefredaktör Krister Linnér ett föredrag om tidningen, årsmötesdeltagarna fick också se en intressant film om journalistisk etik samt delta i en diskussion om detta angelägna ämne. Den intressanta förmiddagen avslutades med en visning av tryckeriet.

Medlemmar

Arkivet har 44 medlemsföretag/organisationer. Åtta nya tillkom under året och är markerade med 2002 i listan nedan.

Arla Foods AB, Örebro Mejeri
Assi Domän, Frövi
Assi Domän, Hasselfors Trä AB
AB Carlsson & Äqvist
Bra Data AB
Brukspatronen Per Erikssons
Västmanlandsfond (2002)
Carl Jan Granqvist Förvaltnings AB
(2002)
Centrumledningsbolaget i Örebro AB
(2002)
Dyno Nobel Sweden AB
Edwalls Ur AB
Fortum Support AB
FöreningsSparbanken, Örebro
Företagarna i Örebro
Haldex Garphyttan AB
Handelsbanken, Örebro
Handelskammaren Mälardalen
Hasselfors Garden AB
Johnson Metall AB
Kadenz HB, Örebro (2002)
Kommunförbundet Örebro län
Landshypotek, Örebro län
Laxå Bruks AB
Munksjö Aspa Bruk AB
Närkes-Östergötlands Jordägareförening

Onninen AB, Örebro
PLM, Limmared
Procordia Food AB, Örebro (2002)
Saab Bofors Support AB
Scan Foods AB, Örebro (2002)
Skyllbergs Bruks AB
Stoneridge Electronics AB
Svenskt Näringsliv, Örebro regionkontor
Svensk Handel Mellansverige
Torvfabrikernas Centralförening
Spel- och Servicehandlarnas Riksförbund
Stiftelsen Alfred Nobels Björkborn,
(2002)
Sydkraft Elnät Mälardalen AB
Verkstadsindustriernas samarbetsgrupp i
Örebroregionen
Volvo Construction Equipment Cabs
AB, Hallsberg (2002)
Zinkgruvan Mining AB
Örebro Ingenjörsklubb
Örebro Promotion
Örebro företags- och hantverksförening
Örebro Universitet

Föreningen har också 8 personliga medlemmar.

Personal

Folkrorelsearkivets chef *Göran Henrikson*, har varit ansvarig för arkivets verksamhet. *Carl Magnus Lindgren* har arbetat heltid under hela året. *Yvonne Bergman* har, förutom att hon är arkivets

kassör, arbetat med visningar, uppdragsverksamhet och föredrag för arkivets räkning. Detta gäller också *Håkan Henriksson*, som också för Företagsarkivets räkning sköter kanslitjänsten åt *Näringslivets Arkivråd*. Han har under 4 månader avlönats av Företagsarkivet. *Samuel Lindborg* arbetade under årets två första månader med en inventering och *Per Roth* under våren och hösten sammanlagt 4 månader för arkivets räkning. Under april-maj 2002 gjorde *Elinor Nylin* arbetspraktik på arkivet.

Den lokalmässiga samordningen, som nu med framgång utövats i fem år, innebär att de bägge arkivföreningarnas personal gemensamt sköter flera arbetsuppgifter. Det gäller all receptions-, informations- och forskarservice, men också sådant som leveransmottagning och accessionsföring samt visst förteckningsarbete. Det är den mindre partnern, Företagsarkivet, som främst tjänar på detta.

■■■ Örebro läns företagsarkiv är en ideell organisation som är verksam på ArkivCentrum Örebro län. Företag, organisationer och offentliga institutioner är medlemmar. Arkivet dokumenterar näringslivets och företagens historia i Örebro län. Detta sker framför allt genom inventering, insamling och förvaring av företagens handlingar. Arkivet hjälper också företagen i dokumenthanteringsfrågor. Arkivet har ett brett arbetsfält som också omfattar forskning och publiceringsverksamhet. Arkivet bildades som länsförening 1985. Det hade dessförinnan ett förflutet som förening i Örebro kommun, startad 1977 av *Arne Gorpe*.

Utvecklingen har varit positiv under flera år och i oktober 1998 kunde arkivet tillsammans med sin partner Folkrorelsernas arkiv i Örebro län inviga den nya läns kulturinstitutionen ArkivCentrum Örebro län. På denna institution utgör de bägge arkivföreningarna tillsammans en kraftkälla för utbildning, folkbildning och forskning på det lokalhistoriska området. Verksamhetsåret 2001 har varit framgångsrik. Ett stort antal arkivleveranser har strömmat in, aktiviteten har varit hög och ekonomin tillfredsställande.

Arkivets styrelse

Arbetsutskott

Ordförande	Sölve Persson, enskild ledamot
V ordförande	Sören Klingnéus, Örebro universitet
Sekreterare	Göran Henrikson, arkivchef, adjungerad
Ledamot	Sten-Ove Pettersson, Hasselfors Garden AB

Övriga

Bo Eckegård, Örebro företags- och hantverksförening
 Egon Harfeldt, FöreningsSparbanken Örebro
 Bengt Mattisson, Örebro kommun
 Anders Thorstensson, Svenskt Näringsliv, Örebro regionkontor
 Merit Israelsson, Handelskammaren för Örebro och
 Västmanlands län
 Anita Kutzner, Örebro läns landsting
 Monica Broström, Kommunförbundet Örebro län

Ersättare

Lise-Lott Alm, Svensk Handel Mellansverige
 Nils Bengtsson, Svenskt Näringsliv, Örebro regionkontor
 Sivert Gustafsson, Saab Bofors Support AB
 Carl Jan Granqvist, Carl Jan Granqvist Förvaltnings AB
 Hans-Göran Högquist, Kommunförbundet Örebro län
 Hans Johansson, Örebro företags- och hantverksförening
 Merja Luuk Stenlund, Sveriges Verkstadsindustrier, Örebro
 samarbetsgrupp
 Pia Olsson, Örebro läns landsting
 Ingmarie Wiggh, Örebro kommun
 Håkan Jörger, Handelsbanken

Yvonne Bergman har varit föreningens kassör.

Revisorer

Ordinarie

Gösta Ekelin, Örebro kommun
 Thomas Esbjörnsson, Örebro läns landsting

Ersättare

Karin Sundelius, Örebro kommun
 Kerstin Nilsson, Örebro läns landsting

Ekonomi

Arkivets verksamhet är möjlig att driva genom stöd till lokal- och driftskostnader från framför allt Örebro läns landsting, Riksarkivet, länsarbetsnämnden och Örebro kommun.

Ett viktigt inslag i ekonomin utgör medlems- och hyllavgifter liksom intäkter från olika uppdrag. Under 2002 utgjorde den egengenererade andelen av omsättningen hela 39%. Årets resultat blev 20407 kr. Det egna kapitalet uppgår till 102 000 kr.

För detaljer hänvisas till bokslutet på s 6-7.

Leveranser och ordnings- och förteckningsarbeten

Under året mottog Företagsarkivet 47 arkivleveranser. De kommer från 43 olika arkivbildare. 22 av dessa är nya. Bland dessa kan nämnas ett antal historiskt värdefulla/både nya och kompletterande/ arkiv. För den livsmedels- och mathistoriskt intresserade har *Farmek* med *AB A. Gustafsons* arkiv, liksom *Ekströms Livsmedelsprodukter AB* med delarkiv, och inte minst *Grythyttans Gästgivaregård* med flera delarkiv mycket att erbjuda. Arkivet från *AB Joh. Thermanius & Son* (Volvo BM) vars skördemaskiner blev kända i hela Sverige och *AB Sägbladfabriken i Nora* med delarkiv är andra exempel på värdefulla arkiv.

Ett par större moderna arkiv inkom också under året från företagen *Bra Data AB* och *Stoneridge Electronics AB*.

En av initiativtagarna till arkivet, direktör *Arne Gorpe*, startade år 1981 en minnesfond. Efter att fonden under 10 år utdelat sina medel och därefter upphört har dess intressanta handlingar överlämnats till arkivet.

Ett värdefullt arkiv utgör också bruksdisponent *Nils Danielsens* efterlämnade handlingar. Danielsen var en tung man i svenskt näringsliv under 1930-1940-talen.

Totalt ökade arkivbeståndet med ca 220 hyllmeter. Arkivmagasinet blev under året nästan fullständigt fullt med material. En del av arkivmaterialet kommer dock under 2003 föras till Företagsarkivets nya depå i Fjugesta. *Carl Magnus Lindgren* har under

året fortsatt göra förteckningsarbetet med det omfattande och historiskt intressanta hypoteksarkivet *Örebro läns Hypoteks-förening* (numera *Landshypotek Örebro län*). Arkivets äldsta handlingar är från 1705, således långt före hypoteksföreningens bildande år 1849. Materialet är ganska komplett, vilket gör det värdefullt för bank-, social-, lantbruks- eller lokalhistorisk forskning.

Per Roth förtecknade under vintern 2002 *G. W. Nilsson Manufaktur- & Kortvaruaffär*, Degerfors.

Under våren förtecknades för Ekonomistyrningsverkets räkning dess arkiv i Karlstad. Arkivet omfattade c:a 300 volymer.

I övrigt har förteckningsarbetet under året tyvärr blivit eftersatt framför allt genom omhändertagande av och kvittoskrivning på de många stora arkivleveranserna under året. Hit hör *Grythyttans Gästgivaregård* m.fl. (1520 volymer), *Ekströms Livsmedelsprodukter AB* m.fl. (189 volymer) och *Johnson Hill AB* m.fl. (665 volymer). Dessutom är *Carl Magnus Lindgren* sedan 1 november engagerad på halvtid i *Projektet Dövhistoria*.

Uppdrag

Under våren utförde arkivet ett uppdrag åt Ekonomistyrningsverket i Karlstad. Arbetet innebar genomgång, gallring, ordnande och förtecknande av myndighetens arkiv i Karlstad. Arbetet utfördes på plats av Per Roth.

Ett annat uppdrag har varit kvalitetskontroll av arkivförteckningar åt Posten AB, som har delar av sitt arkiv förvarat hos Dokumenthuset i Kvarntorp. *Carl Magnus Lindgren* har varit

Arkivleveranser under 2002

Acc.nr	Datum	Arkivbildare
1/01	020118	Örebro Sparbank/Nya Sparbanken
2/01	020131	Kadenz HB
3/01	020219	Farmek
4/01	020219	AB A. Gustafsson
5/01	020131	Ekströms Livsmedelsprodukter AB
6/01	020206	Örebro Sparbank/Nya Sparbanken
7/01	020214	Hasselfors Bruks AB
8/01	020219	AB Kumla Skofabrik + AB Lasse Burén
9/01	020222	G.W. Nilsson Manufaktur- & Kortvaruaffär
10/01	020222	Degerfors Bryggeri AB
11/01	020222	Degerfors Färg- och Tapethandel
12/01	020219	Kadenz HB
13/01	020212	Grythyttans Gästgivaregård
14/01	020325	Hammars Glasbruks AB
15/01	020131	Örebro Gummiment, Ekling & Co
16/01	020131	Handelsbolaget Örebro Kem. Tekn. Fabrik Ekling & Co
17/01	020131	Ekströms Livsmedelsprodukter AB, Mariestadsfabriken
18/01	020131	Ketefa AB
19/01	020429	Johnson Hill AB
20/01	020429	AB Alcometaller
21/01	020429	Johnson Hill Kuvert AB
22/01	020429	Johnson Hill Stockholm AB
23/01	020429	AB Laxå Pappersbruk
24/01	020429	Graph Annonsbyrå
25/01	020522	AB Laxå Pappersbruk
26/01	020604	Örebro läns Hemslojd Ek. För.
27/01	020212	Carl Jan Granqvists Personarkiv
28/01	020212	Hotell AB Seji
29/01	020212	Hotell AB Gastronomi
30/01	020212	Gastronomiska Akademiens Vänner
31/01	020212	Vinkällaren AB
32/01	020212	Projektet Grythytte Akademi
33/01	020212	FAGA AB
34/01	020429	Ringströms Boktryckeri AB
35/01	020705	Centrumledningsbolaget i Örebro AB (City Örebro)
36/01	020716	Brukspatron Per Erikssons Västmanlandsfond
37/01	020724	Johnson Hill Kuvert AB
38/01	020724	Tennegraf AB
39/01	020724	Tenne Invest AB
40/01	020724	Oriel Tryck AB
41/01	021009	Bra Data AB
42/01	021030	Stiftelsen Britta och Arne Gorpes Minnesfond
43/01	021112	Stiftelsen Brukspatron Per Erikssons Västmanlandsfond
44/01	021114	Volvo BM AB (AB Joh. Thermanius & Son), Hallsberg
45/01	020531	AB Sägbladsfabriken i Nora
46/01	020531	Kägleholms gård
47/01	020531	Disponent Nils Danielsens personarkiv

sysselsatt med detta arbete under en kortare period hösten 2002. Arkivet har under några år haft ett avtal med Posten AB om denna insats, avtalet upphörde dock i slutet av året.

Yvonne Bergman höll den 13 juni en kurs om arkiv- och doku-

menthantering för tjänstemän i Ljusnarsbergs kommun och har under året också givit råd i arkiv- och dokumenthanteringsfrågor i Laxå kommun.

Under hösten slöts ett avtal mellan Sveriges Dövhistoriska Sällskap (SDHS) och Företags-

arkivet, som innebär att arkivet fr.o.m. 1 november 2002 utför ett inventerings- och förteckningsuppdrag med hjälp av *Carl Magnus Lindgren* under tio månader halvtid inom *Projektet Dövhistoria*. Projektet ska avslutas i september 2003 med ett seminarium med landets 58 dövföreningar. På seminariet ska projektets framtid liksom frågor kring dövföreningarnas arkiv diskuteras. Syftet med projektet, som är en förstudie, är bl. a. att göra en enkätundersökning om arkiv bland landets dövföreningar, och att inventera och förteckna nio utvalda dövföreningars arkiv och föremål i urval.

NLA

Näringslivets Arkivråd är en rikssammanslutning för företag och företagsarkiv vars syfte är att främja en rationell dokumenthantering och arkivering i företag, organisationer och institutioner. Från och med årsskiftet 1998–1999 överfördes organisationens kansli från Stockholms företagsminnen till Örebro läns företagsarkiv. Ett tvåårigt avtal upprättades i samband med detta mellan de två organisationerna. *Håkan Henriksson* ansvarar för kansliets skötsel som bland annat inkluderar medlems- och kursservice samt bokföring.

Under året sades avtalet upp och ett nytt avtal har trätt i kraft vid årsskiftet 2002/2003.

Databaser

Arbetet med databasen *Företagsregistret* har fortsatt under en del av året. Den innehåller för närvarande över 27 900 poster. Ändå återstår mycket kvar att inventera näringslivet i länet. Framför allt innebär kartläggningen av företagen i länets ett omfattande

arbete. Dokumentationen av Örebro stads industrier är dock i stort sett klar. Under andra halvåret har en genomgång gjorts av *Örebro stads handelsregister* i Länsstyrelsens arkiv t.o.m. år 1931 och hittills har nära 5 000 poster ur registret noterats i databasen. Arbetet med handelsregistret kommer att fortsätta även under året 2003.

Databasen *Bestandsregistret* har under året uppdaterats i sedvanlig ordning. Vid årsskiftet 2002/2003 fanns 787 arkivbildare registrerade. *Bergshanteringsregistret* uppdateras också kontinuerligt.

Dessa tre databaser har byggts upp och underhålls av *Carl Magnus Lindgren*.

Arkivets olika databaser har efterhand integrerats med Folkrörelsearkivets databaser och finns nu samlade i ArkivCentrums stora databas.

Företagsinventering

I september 2001 igångsattes en inventering av större och medelstora företags arkiv i Örebro län. Syftet var att nå ut till företag med historiskt värdefulla arkiv som inte känner arkivet och dess verksamhet, att förstärka arkivmedvetenheten hos dessa samt säkra dessa arkiv genom depositioner på ArkivCentrum eller andra åtgärder. Dessutom skulle inventeringen leda till en övergripande insikt i arkivsituationen

hos de äldre företagen i Örebro län. Projektet finansierades av Riksarkivets enskilda nämnd, Näringslivsarkivens stödfond samt med egna medel. Till projektet rekryterades *Samuel Lindborg* som arbetade hela hösten med projektet samt under januari och februari månader 2002. En projektrapport har publicerats. 63 företag kontaktades. 14 av dessa saknade historiskt arkiv. 3 var inte intresserade av medverkan och 7 företag var intresserade men har inte hunnits med under projektiden. Hos 33 företag genomfördes inventeringen på plats. Fyra företag har blivit medlemmar och deponerat hela eller delar av sitt arkiv. Totalt har material från 7 olika arkivbildare mottagits hittills.

Aktstycket

Under 2002 utkom ArkivCentrums medlemstidning *Aktstycket* med fem nummer, varav ett sommar-, ett Arkivens Dag- och ett julnummer. Sommar- och julnumren trycktes i 900 ex. I *Aktstycket* publiceras kallelser och verksamhetsberättelser för folkrörelse- och företagsarkiven. Här ges också utrymme åt presentation av arkivmaterial och historiska artiklar och annat som kan vara av intresse för läsekretsen. Också under 2002 spreds *Aktstycket* till en allt bredare krets av politiker och andra be-

Ordnade och förtecknade arkiv under 2002

Arkivbildare	Årsomfattning	Volymer
1. Örebro läns Hypoteksförening (pågående arbete)	(1705–1989)	(över 980)
2. G.W. Nilsson Manufaktur- & Kortvaruaffär	1887–1899	1

Balansräkning för Örebro läns företagsarkiv den 1 januari–31 december 2002

	2001-12-31	2002-12-31
Tillgångar		
Kassa	500,00	500,00
Organisationskonto	102 941,90	213 704,33
Inventarier	1,00	1,00
Kortfristiga fordringar	172 803,00	166 400,00
Avräkningskonto Folkrörelsearkivet	34 825,00	-103 871,00
Summa	311 070,90	276 234,33
Skulder		
Fakturaskulder	8 547,00	10 586,00
Reserverade sociala avgifter	9 900,00	15 282,00
Skatter anställda	11 756,00	12 800,00
Reservering Gärdprojektet	63 974,00	63 974,00
Reservering Företagsinventering	34 346,00	0,00
Reservering Personal & inventarier	100 000,00	70 637,00
Summa	228 523,00	173 279,00
Eget kapital	92 749,30	82 547,90
Årets resultat	-10 201,40	20 407,43
Summa	82 547,90	102 955,33
Summa skulder och eget kapital	311 070,90	276 234,33

slutsfattare samt media som ett led i ArkivCentrums informations- och förankringsarbete. Aktstycket kan också läsas på ArkivCentrums hemsida.

Internet/hemsida

Idag utgör Internet ett viktigt kommunikationsmedel för allt fler. Att finnas på Nätet är absolut nödvändigt för en verksamhet som vill synas och som vill vara nära dygnet runt. Att satsa på en aktuell och attraktiv hemsida med informationsbredd och informationsdjup har hög

angelägenhetsgrad för arkivet. En hemsida har öppet alla dygnets 24 timmar.

www.arkivcentrum.t.se är arkivets hemsidesadress. *Bo Fransson* är webmaster. Han har utformat hemsidan och fyller den kontinuerligt med ett informativt innehåll. På hemsidan finns uppgifter om öppettider, arkivbestånd, nyheter och mycket annat. Här kan man också göra inköp från det sortiment av litteratur, vykort m m som finns på ArkivCentrum. Hemsidan har ett flertal länkar till andra hem-

sidor. Hemsidan har under 2002 haft 17277 besök, (2001 – 20420) besök. Anledningen till den minskade besöksfrekvensen är sannolikt att portalen *Karlskoga kultur & historia* har förts över till Karlskoga kommun.

Lokalhistorisk kurs

Lokalhistoriska sällskapets 2-terminerskurs i Lokalhistoria i Örebro län som drivs i samarbete med ArkivCentrum har blivit en stor framgång. Under våren och hösten hölls sällskapets fjärde kurs. Ett fyrtiotal elever började kursen, som behandlar Örebro läns historia från stenåldern och framåt och ett trettiotal av dem fullföljde alla kursmoment.

Kursens växande framgång visar, att det finns ett intresse och ett behov av en fördjupad kunskap om Örebro län.

Kursledare är *Yvonne Bergman* och *Sören Klingnéus* vilka också medverkar som lärare. Lärarna hämtas förutom från Universitet från Örebro läns museum, Örebro Stadsarkiv, ArkivCentrum och Lindesbergs museum. Kursen är ett utmärkt exempel på ett positivt samarbete mellan kultur- och utbildningsverksamheter i länet. Huvudman för kursen är Lokalhistoriska Sällskapet i samarbete med Folkuniversitetet och ArkivCentrum.

Bergshistorisk kurs i Nora

Under hösten 2002 startade Örebro universitet en 10-poängskurs i Nora med titeln *Bergslags-hantering och bergslagsbygd*. Kursen blev snabbt fulltecknad och ett femtiotal personer följer undervisningen som avslutas våren 2003. *Håkan Henriksson* är kursledare.

Resultaträkning för Örebro läns företagsarkiv den 1 januari–31 december 2002

	2001-12-31	2002-12-31
Intäkter		
Landstingsbidrag	200 000,00	204 000,00
Kommunbidrag	115 000,00	115 000,00
Statsbidrag	140 000,00	140 000,00
Lönebidrag AMV	163 770,00	162 232,00
Medlemsavgifter	17 350,00	19 825,00
Förvaringsavgifter	141 620,00	169 565,00
Uppdragsintäkter	99 550,00	197 656,00
Försäljning av böcker	13 205,00	12 488,00
Övriga intäkter	1 722,50	2 360,00
Ränteintäkter	5 468,00	4 3734,00
Summa	897 685,50	1 027 500,00
Kostnader		
Personalkostnader	387 606,00	468 605,00
Lokalkostnader	364 825,50	377 670,00
Kontorsmateriel	24 545,50	10 425,00
Arkiveringsmateriel	10 164,00	1 738,00
Administrativa kostnader	40 958,50	36 845,00
Resor/transporter	4 647,15	12 783,00
Telefon/porton	10 902,50	15 006,00
Böcker/tidskrifter	3 150,50	6 432,00
Representation/PR	42 742,25	43 173,00
Kurser/konferenser	7 671,00	8 062,00
Övriga personalkostnader	5 348,00	0,00
Inventarier/avskrivningar	2 651,00	25 959,00
Övriga kostnader	2 675,00	395,00
Årets resultat	-10 201,40	20 407,00
Summa	897 685,50	1 027 500,00

Arrangemang och utåtriktade aktiviteter

Den 25 januari arrangerades på ArkivCentrum en hindersmäsoföreläsning i samarbete med Lokalhistoriska Sällskapet. Föreläsare var också detta år den kände historikern docent *Dick Harrison* som föreläste under rubriken *De vilda nunnorna i Poitiers. Om kvinnomakt och*

gangstervälde i 500-talets Gallien. Ett femtiotal besökare åhörde den fängslande föreläsaren.

Den 17 oktober höll docent *Jan Brunius* från Riksarkivet en föreläsning om *Nya fynd från Närkes medeltid. Om de medeltida bokfragmenten i Riksarkivet.* 55 personer var närvarande. Arrangörer var Arkivcentrum och Lokalhistoriska Sällskapet.

På samma plats och med samma arrangörer höll länsmuseumchef *Lars Skoghäll* föredrag under titeln *Fattigvård i brytningstid – den stora interneringen.* 31 intresserade hade kommit för att lyssna på hur socialvården var organiserad i äldre tider.

Välbesökt bokmessa och förnyad Arkivens Dag

Som under tidigare år samverkade arkivföreningarna på ArkivCentrum med Örebro läns museum och Örebro läns hembygdsförbund kring ett bokbord på länets bokmessa på Örebro Slott den 8–10 november. Försäljningen gick bra och inbringade ett överskott. Placeringen på mässan var god och en fin publikkontakt uppnåddes.

Den gemensamt arrangerade Arkivens Dag på länsmuseum den 9 november blev mycket lyckad. 350 personer besökte arrangemangen som bestod av utställningar, föredrag och tipspromenad.

I Örebro län prövade arkiven för första gången ett nytt grepp. I stället för att varje arkiv hade Öppet Hus samlades man i år alltså gemensamt på länsmuseum där varje arkiv fick tillfälle att göra en mindre utställning. Företagsarkivet presenterade en utställning *Eduard Graf. Mellan Auschwitz och Gulag*, som skildrar det öde en av Garphyttans bruks kunder från 1930-talet råkade ut för under kriget och som kan spåras med hjälp av brukets i Arkivcentrum förvarade arkiv. Utställningen har efter Arkivens Dag varit utställd på Garp-hyttans industrimuseum.

Folkrorelsearkivets ordförande *Thord Strömberg* höll ett föredrag om Harald Aronsson: *Hus-*

bondens röst: media och Harald Aronsson under det röda 70-talet. Om Häxor och häxprocesser under 1600-talet föreläste Marie Lennerstrand från Dalarnas forskningsråd och Carl-Olof Steen presenterade *Boven och poeten Lars Wivallius*.

En kommitté bestående av representanter för länets arkiv under Yvonne Bergmans ledning förberedde och genomförde arrangemanget. Tipspromenaden gick genom Slottsparken in till Läns museet. 1:a priset, en kulturhistorisk resa, hade sponsrats av Metaresor. Örebro läns lands-ting stödde Arkivens Dag med ett särskilt bidrag på 7000 kr.

Lokaler

ArkivCentrums lokaler fungerar fem år efter invigningen utmärkt och de publika delarna vinner fortsatt stor uppskattning bland besökarna. En talarstol till föreläsningssalen samt en dataprojektor har inköpts under året.

Inflödet av handlingar till såväl Folkrörelsearkivets som i synnerhet Företagsarkivets magasin har fortsatt att öka vilket under 2002 föranledde arkivföreningarna att söka en depå för att lösa tillväxtproblemen. En sådan har hittats och iordningställt i Fjugesta. Den har en yta på 180 kvm och rymmer tätpackad närmare 2000 hm. Hyresvärd är Telia fastigheter och lokalen har blivit inflyttningsklar i januari 2003. Den kommer att efterhand samt efter råd och lägenhet inredas under året. Hyllustrustning är dyr varför hyllor får införskaffas när medel för dessa kan anskaffas. Depån utgör en värdefull förstärkning för ArkivCentrum. Kostnaden kommer att delas mellan de bägge arkivföreningarna.

NBJ

Under 2002 har NBJ-arkivet fortsatt att fylla sin roll som informationscentrum kring museijärnvägen i Nora. Gun Eriksson har skött det dagliga arbetet och haft öppet alla arbetsdagar kl 13–16. Arkivet är också öppet kvällstid första torsdagen i varje månad. Conny Tiderman ansvarar för arbetsledning och finns också på plats minst en gång per månad.

Under året har ett 10-tal leveranser influerat till arkivet, det har varit fråga om järnvägs-litteratur och fotografier. Drygt 200 personer har besökt arkivet. Dessutom har ett mindre antal grupper tittat in i arkivet på de ordinarie guideturerna på anläggningen. Förhoppningar finns att kunna utvidga arkivets lokaler med ett nytt kontorsutrymme och därigenom få större ytor för en fast utställningslokal. I anslutning till utställningsytan kommer i så fall ett forskarutrymme att iordningställas.

Bergslagsboken

Lagom till Bokmässan *Bokmalen* den 10–12 november 2000 kunde arkivet publicera sin första bok.

Bergslag – Kartläggning av källorna till samt studier i bergshandlingens historia i Örebro län är namnet på den drygt 200-sidiga boken. Den trycktes i 200 exemplar. Boken är ett resultat av många års kartlägningsarbete av källorna till bergshandlingens historia i Örebro län. Boken såldes slut under året och en ny mindre upplaga trycktes under 2001. En tredje upplaga trycktes under året med anledning av kursen *Bergshandling och bergslagsbygd* i Nora, som använder boken som kurslitteratur.

Besökare, forsknings- och bildningsverksamhet

I ArkivCentrums forskarsals besöksliggare har under 2002 noterats 572 forskarbesök (2001–521 st). Liggare förs gemensamt för de bägge samverkande arkiven.

Ett antal gruppbesök har också avlagts på ArkivCentrum under året. 63 grupper (2001–48 st) omfattande 1045 personer (2001–881 st) personer besökte arkivet. Sammantaget blir antalet i forskar- och studiesal registrerade besök under 2001 1566 (2001–1502 st), en viss stegring mot året innan i all synnerhet som Arkivens Dag år 2002 inte hölls i egna lokaler varför inte besökarna kan räknas ArkivCentrum till godo. Vid sidan av dessa registrerade besökare besöks ArkivCentrum kontinuerligt av människor som inte använder arkivmaterialet men som har andra ärenden till lokalerna och personalen. Brev-, mail- och telefonförfrågningar är också mycket vanliga, men har inte bokförts. 2003 påbörjas en sådan registrering

Forskning

Arkivens omfattande källmaterial används fortlöpande av olika slags forskare, både fritidsforskare, studenter och akademiska forskare. 2 080, (2001–1855 volymer) har tagits fram till forskarna, 720 företagsarkivets magasin (2001–716) och 1360 från folkrörelsearkivets (2001–1139 st).

Antalet arbeten gjorda på arkivets material var mindre omfattande under 2002 (7 st mot 11) men visar ändå på en mångfald av forskningsinsatser som

görs. Dessutom har studier gjorts som ännu inte har publicerats. En intressant pågående forskning är professor Martin Fritz studie av den svenska järnmalmsexporten till Tyskland under 2:a världskriget där bl. a. Stållbergs- och Stribergsbolagens arkiv har studerats.

Följande skrifter och uppsatser, helt eller delvis baserade på källmaterial från arkivet publicerades under 2002.

Backius, Stefan: *Torpare i Bergslagen. Om skillnader i sociala mönster mellan bolagstorpare och jordbrukstorpare i Hjuvsjö socken 1840–1900.* C-uppsats i historia, Örebro universitet. HT 2002.

Blomkvist, Ingrid: *Anton Englund – torparsonen som blev skicklig bildhuggare och konstnär. Biografiska skildringar 1865–1928.* Uppsats i Lokalhistoria 2001.

Dahlberg, Nils: *Örebro läns elektriska förening – föreningens roll vid elektrifieringen av Örebro läns landsbygd.* B-uppsats i historia, Örebro universitet. VT 2002.

Edwall, Daniel: *Privata och offentliga intressen i en brytningsperiod. En undersökning om Svenska Skofabrikanters Intresseförening och Örebro Stadsfullmäktige åren 1935–1937.* B-uppsats i historia, Örebro universitet. VT 2002.

Eliasson, Bertil: *Företagsnämnden i Kvarntorp 1947–57 – en studie om arbetarinflytande.* C-uppsats i historia, Örebro universitet. HT 2002.

Höijer-Peterson, Annicka: *Medevi Brunn och Porla Brunn. Om brunnskultur i Sverige 1680–1930.* B-uppsats i historia, Örebro universitet. VT 2002.

Johansson, Per: *Arbetarnas makt och den patriarkala omvandlingen vid Hammars Glasbruk under 1930- och 1940-talen.* C-uppsats i historia, Örebro universitet. VT 2001.

Liksom tidigare år har Universitetets elever i historia och ekonomisk historia och nordiska språk haft lektioner på arkivet, då ArkivCentrums material och uppslag till uppsatsämnen diskuteras. Skolklasser från Karolinska Skolan, Rudbecksskolan och Virginska Skolan har gjort

studiebesök på ArkivCentrum. Ett ökande antal gymnasieelever börjar skriva sina projektarbeten på arkivets material.

Organisation, representation, utbildning och övrig verksamhet

Örebro läns företagsarkiv är medlem i NLA, Näringslivsarkivens förening (NAF) och föreningen Bergslagsarkiv.

Göran Henrikson var under året ledamot i Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv och styrelseledamot i Bergslagsarkiv. Henrikson deltog också under året som expert i den statliga arkivutredningen Ku 2001:02 *Arkiv för alla*.

Yvonne Bergman representerade folkrörelse- och företagsarkiven i Samrådsorganet för bibliotek och arkiv i Örebro. Bergman är också revisor i föreningen Bergslagsarkiv.

Håkan Henriksson representerade arkivet på NLA:s årsmöte i Stockholm den 6 mars.

På styrelsemötet den 25 februari 2003 blev Företagsarkivets styrelse förevigad med arkivets nya digitalkamera. Stående fr. v.: Bo Eckegård, Egon Harfeldt, Ingmarie Wiggh, Gun Kardell Bergh, Sivert Gustafsson. Sittande fr. v.: Yvonne Bergman, Sten-Ove Petterson, Sölve Persson, Göran Henrikson.

Personalen från de bägge arkiven deltog den 15–19 april på den Svenska Arkivveckan i Lund. Vidare deltog gjorde personalen en utflykt i samband med Bergslagsarkivs årsmöte den 16 maj på Strömsholms kanalmuseum.

26 augusti deltog *Yvonne Bergman* i Riksantikvarieämbetets konferens *Företagens kulturarv – lönsamt i längden* i Stockholm.

Den 17 september deltog *Carl Magnus Lindgren* och *Håkan Henriksson* i Riksantikvarieämbetets seminarium *Atlas över Sveriges bergslag* i Nora.

Håkan Henriksson deltog den 2 oktober i ett fotoseminarium i Stockholm arrangerat av NLA.

Carl Magnus Lindgren deltog den 12–13 oktober i ett döv-historiskt seminarium i Falkenberg.

Göran Henrikson och *Håkan Henriksson* har under året deltagit i möten på Läns museet kring projektet att ge ut en bok om länets industrihistoria. *Henriksson* har också deltagit på ett antal möte med andra arkiv i länet och Uppsala landsarkiv kring produktionen av en arkivskolväska.

Yvonne Bergman höll den 19 mars en föreläsning i Eskilstuna för SPF-pensionärer om Bruksförvaltare *Muhr* i och medverkade den 24 april på Jernkontorets bergshistoriska utskotts konferens i Karlskoga med en föreläsning om arkivarieprofessionen.

Håkan Henriksson höll den 14 november en föreläsning för Nora SPF om gruvhanterings historia i Nora Bergslag.

Avslutning

Arkivets femte år på Arkiv-Centrum har varit ett bra år. Fyllt av hårt arbete och goda resultat.

Budget för Örebro läns företagsarkiv 2003–2004

	2003	2004
<i>Intäkter</i>		
Landstingsbidrag	208 000,00	210 000,00
Statsbidrag	150 000,00	160 000,00
Kommunbidrag	115 000,00	115 000,00
Lönebidrag AMV	150 000,00	150 000,00
Medlemsavgifter	21 000,00	25 000,00
Förvaringsavgifter	200 000,00	180 000,00
Uppdragsintäkter	300 000,00	100 000,00
Övriga bidrag	100 000,00	50 000,00
Övriga intäkter	6 000,00	5 000,00
Ränteintäkter	4 000,00	5 000,00
Summa	1 254 000,00	1 000 000,00
<i>Kostnader</i>		
Personalkostnader	572 000,00	425 000,00
Lokalkostnader	419 000,00	420 000,00
Kontorsmateriel	12 000,00	12 000,00
Arkiveringsmateriel	7 000,00	7 000,00
Administrativa kostnader	40 000,00	40 000,00
Resor/transporter	14 000,00	12 000,00
Telefon/porton	15 000,00	15 000,00
Böcker/tidskrifter	7 000,00	6 000,00
Representation/PR/Trycksaker	45 000,00	40 000,00
Kurser/konferenser	10 000,00	10 000,00
Hyllor	100 000,00	-
Inventarier/Avskrivningar	10 000,00	10 000,00
Gårdsprojektet	63 974,00	-
Reservering Gårdsprojektet	-63 974,00	-
Övriga kostnader	3 000,00	3 000,00
Summa	1 254 000,00	1 000 000,00

Handlingar fortsätter att flöda in och 2002 slogs ånyo rekord med 220 inlevererade hyllmetrar. Antalet registrerade forskarbesök har ökat något och framtagningen av material till forskarsalen har legat på samma nivå som tidigare. Antalet producerade studier har varit färre än under föregående år men de

som gjorts visar ändå på den stora betydelse ArkivCentrum har för Örebro universitet.

Ordnings- och förteckningsarbetet i det egna materialet har inte haft omfattningen från tidigare år. Mycket av resurserna har bundits till accessionsförning av leveranserna och till ordningsuppdrag åt utomstående.

Det stora inflödet av material har tvingat arkivet att etablera en arkivdepå i Fjugesta. Denna blev inflyttningklar kring årsskiftet och har krävt en hel del insatser under året. Ett tillväxtutrymme för översködlig tid har därmed skapats.

Aktstycket har kommit med fem nummer och spridits i en allt större upplaga.

När det gäller ekonomin har ett mindre överskott uppstått under året. Medlemmarna har beslutat att stödja arkivet i större utsträckning än tidigare genom en höjd hyllmeteravgift från och med 2002. Örebro kommun har uppvaktats om ökade anslag vilket emellertid ännu inte givit någon utdelning. Det förtjänar att påpekas, att arkivets medlemmar bidrar med ett väsentligt större belopp till verksamheten än Örebro kommun vars medborgare och studenter är de som främst utnyttjar arkivet. Påpekas bör också, att Örebro kommun har ett särskilt ansvar att medverka till att Universitetet har en väl fungerande infrastruktur för forskning, alltså en god arkivsituation.

Verksamhetsplan för Företagsarkivet 2003-2004

- Öka antalet medlemmar.
- Inreda den nya arkivdepån.
- Slutföra gårdsprojektet.
- Öka volymen på ordnings- och förteckningsarbetet.
- Förstärka marknadsföringen bland skolungdom, studenter, hembygds- och släktforskare.
- Vidareutveckla kontakterna med andra arkiv, med bibliotek och museer samt Örebro universitet

Revisionsberättelse

Undertecknade har granskat Örebro läns företagsarkivs räkenskaper och förvaltning för år 2002. Vi har tagit del av föreningens räkenskaper, protokoll och övriga handlingar som lämnar upplysningar om föreningens ekonomi och förvaltning samt vidtagit de granskningsåtgärder som ansetts som erforderliga.

Då det vid revisionen ej framkommit någon anledning till anmärkningar tillstyrker vi

att balansräkningen fastställs

att styrelsen beviljas ansvarsfrihet för 2002 års förvaltning.

Örebro den 19 februari 2003

För Örebro läns landsting

Thomas Esbjörnsson
Thomas Esbjörnsson

För Örebro kommun

Gösta Ekelin
Gösta Ekelin

Behovet av att arkivet kan generera egna inkomster genom uppdrag, försäljning och så vidare kvarstår alltså tills vidare oförminskat.

De insatser som uppnåtts under året är resultatet av en kompetent, engagerad personal. De många verksamhetsgrenarna, ambitionerna och inte minst nödvändigheten att dra in pengar till verksamheten nöter emellertid på och kan på sikt urholka arkivets fåtaliga personalresurser.

Till alla: personal, medlemmar och medfinansierare vill styrelsen avslutningsvis framföra ett varmt tack.

Örebro i april 2003

Styrelsen

www.arkivcentrum.t.se

Besök gärna ArkivCentrums hemsida !

B-Post

Avsändare:
ArkivCentrum Örebro län
Nikolaigatan 3
702 10 ÖREBRO

**Det är den här
vi husmödrar
väljer!**

300 mg
C-vitaminer

Ca 20 ärtor
per portion med
alla tillbehören
C-vitamin

4 stora portioner
Ett enda varuslag är allt som behövs.
Sågt enkelt — inget rensning!

Blod på vitaminrik, råttsocker och litet
lagat nyponsocker — blod på EKSTRÖMS
Snabb-Nyponsocker, som lita familjer
kommer att trösta sig.

90 % av alla som köper nyponsocker väljer
just namnet på EKSTRÖMS Snabb-
Nyponsocker — den gula och mjuka
ekstrakten!
Pröva själv för Ni själ!

EKSTRÖMS

Annons ur Hemmets Veckotidning 1958:32

Ekströms arkiv

Knappt tio hyllmeter arkivhandlingar från Ekströms levererades i början av 2002 till ArkivCentrum. Samtidigt blev Procordia Food AB medlemmar i Örebro läns företagsarkiv.

Ursprunget till dagens framgångsrika livsmedelsföretag kan spåras till apotekaren Henrik Eberhard Ekström som 1848 startade vattenfabrikation vid

Adolfsbergs brunn. Under 1850-talet utökades verksamheten till att omfatta även kemisk-tekniska produkter. Från 1868 till och med 1942 hette företaget AB Örebro Kemisk-Tekniska Fabrik, då namnet ändrades till Ekströms Kemisk-Tekniska AB. 1968 ändrades namnet på nytt, denna gång till Ekströms Livsmedelsprodukter AB. Från 1995 ingår Ekströms i Procordia Food AB.

Munkar i Cocos-smör

1 kaffekopp mjölk
1 st stort ägg
1 dryg tesked Ekströms jästmjöl
1 kaffekopp strösocker
3 kaffekopp vetemjöl
1 st citron, det gula skalet avrives

Till sjudningen
½ kg cocosmör

Vetemjålet sammansiktas med jästmjålet och hålles i beredskap. Citronskalet rives. Flottytren sättes på elden. Under tiden vispas mjölken med äggen, sockret och citronskalet. Då flottytren visar tecken att vilja ryka inröres mjölblandningen i smeten och av denna lägges försiktigt medelst en i flottytren doppad tesked små bollar i det sjudande fettat att gräddas tills de erhålla vacker gulbrun färg och flyta på ytan. De rullas sedan de tagits upp i en blandning av socker och kanel. Serveras till kaffe eller te.

Ur: Ekströms Receptbok – för finare och enklare bakverk efterrätter m. m. [1924]

ArkivCentrum Örebro Län

Folkrörelsernas Arkiv i Örebro Län
och Örebro Läns Företagsarkiv
i samarbete

Nikolaigatan 3 • 702 10 ÖREBRO
Tfn 019-611 29 00 (även texttfn)
Fax 019-611 81 20
E-post:
arkivcentrum@arkivcentrum.t.se
Internet: www.arkivcentrum.t.se

Öppet måndag, onsdag–fredag
kl 08.30–17.00
och tisdagar kl 08.30–20.00
lunchstängt kl 12.00–13.00